

TENDINȚE ALE MIGRAȚIEI INTERNAȚIONALE ÎN COMUNELE DE PE VALEA MOLDOVIȚEI DUPĂ 1989

Despina VASILCU

Cuvinte cheie: populație, mobilitate geografică, emigrant, curent migratoriu.
Mots clé: population, mobilité géographique, émigrant, courant migratoire.

Tendances de la migration internationale dans les communes situées sur la Vallée de Moldovița après 1989.

La mobilité, synonyme d'un déplacement de longue durée ou définitif et sur de grandes distances, présente des formes multiples et complexes. D'une grande importance est la mise en valeur du rôle des relations migratoires sur les organisations sociales des lieux de départ et d'arrivée et la complexité des effets des causalité en réseau déclenchés par ces transferts de population. Ce déplacement de la force de travail entre les pays de l'est vers l'ouest s'est renforcé après des années 1989 et a eu des répercussions spatiales et sociales considérables, tant dans les milieux d'accueil que dans les pays de départ.

1. Migrația: echilibru dinamic între progres și regres

Definită, conform Dicționarului de Sociologie¹, *drept fenomenul care implică mișcarea mai mult sau mai puțin permanentă a indivizilor sau a grupurilor dincolo de granițele simbolice sau politice spre noi comunități și arii rezidențiale*, în etapa actuală, migrația internațională este un răspuns la creșterea inegalităților, un proces favorizat și susținut de globalizare, prin creșterea mobilității la nivel mondial. Fenomen care a marcat profund istoria omenirii, migrația poate fi privită ca abandon, ca factor negativ, dar și ca factor de progres.

Deși migrația internațională presupune studierea a două fenomene distincte: emigrația și imigrația, facem precizarea că, în regiunea studiată, numărul imigranților străini este extrem de mic, aproape nul, fapt pentru care vom acorda o atenție sporită migrației internaționale în scop lucrativ, datorită volumului și intensității crescânde a acesteia, în perioada 1989 – 2004 și, în special, după 1 ianuarie 2002, ca urmare a ridicării obligativității vizelor pentru cetățenii români care doresc să călătorească în spațiul Schengen.

Dacă realizăm o analiză comparativă între migrația care a avut loc în trecut și cea care este astăzi, în plină evoluție, remarcăm schimbări semnificative în caracterul acestor mișcări de populație. Spre deosebire de trecut, când plecarea oamenilor dintr-o parte în alta a lumii, însemna, aproape întotdeauna, stabilirea definitivă în noua țară gazdă, migrația internațională are astăzi, un caracter circulatoriu. (Sandu, D.,2003), în sensul menținerii legăturilor de comunicare cu țara de origine. Deși dimensiunea fenomenului migratoriu este estimată la valori ridicate, datele oferite de recensămintele populației sunt incomplete. Plecând de la premisa că migrația este un fenomen cu multiple implicații: economice, sociale, demografice, culturale și psihologice, actualul studiu încearcă să răspundă nevoii imperioase de estimare realistă și riguroasă a fenomenului în sensul implicării factorilor de decizie în stabilizarea populației.

În analiza migrației internaționale s-a pornit de la efectuarea unui recensământ comunitar, pe baza registrelor agricole, pentru cele patru comune de pe Valea Moldoviței. Studiul a vizat persoanele cu cel puțin o experiență migratorie internațională pentru muncă, după 1989, chiar dacă la momentul efectuării recensământului persoanele respective se aflau în localitate.

¹ Dicționarul de Sociologie (Oxford), Edit. Univers Enciclopedic, București, 2003

2. Cauzele și consecințele migrației internaționale

Despărțirea de comunism nu a însemnat înlăturarea nemulțumirilor sociale pe care regimul le-a provocat, iar în perioada de tranziție, instituțiile statului au fost incapabile de a rezolva solicitările de creștere a veniturilor și de îmbunătățire a nivelului de trai. De aceea încrederea că statul va putea rezolva problemele oamenilor a devenit, pentru mulți, o iluzie. Tinerii au fost primii care au conștientizat acest lucru, de aceea emigrarea temporară sau definitivă a fost și rămâne pentru mulți dintre români o cale de rezolvare a problemelor cu care se confruntă. Vom încerca să prezentăm, în continuare, câteva dintre cauzele și consecințele migrației internaționale.

- Chiar dacă influența factorilor noneconomici nu poate fi neglijată în luarea deciziei de a migra, principala cauză pentru care tot mai multe persoane părăsesc, temporar sau definitiv, țara de origine este dată de disparitățile de venituri existente între zona de origine și cea de destinație.
- Condițiile sociale nefavorabile influențează serios dimensiunea fenomenului migraționist : rata șomajului, sărăcia, nivelul investițiilor, neîncrederea în instituțiile statului, etc. În toate cele patru comune, rata șomajului în anul 2003 a fost cuprinsă între 16,7 % și 26,6 %, valori superioare mediei județului Suceava (12,7 %).
- Nevoia de forță de muncă din anumite sectoare cu care se confruntă statele dezvoltate, ca și îmbătrânirea demografică, fenomen specific statelor central și vest europene. Creșterea ponderii populației vârstnice are numeroase consecințe: de la nevoia de forță de muncă înlocuitoare, până la crearea de noi locuri de muncă în domeniul asistenței sociale.
- Reducerea costurilor de transport și comunicare favorizează în mod evident migrația transfrontalieră. Circulația persoanelor este stimulată și de rapiditatea transmiterii informației, de viteza realizării legăturilor între diferite puncte ale Globului, ceea ce facilitează legătura emigrantului cu familia.

Este evident că migrația determină modificări, atât la nivelul țării de origine, cât și la nivelul țării de destinație, consecințele acestui fenomen având o dublă fațetă : pozitivă și negativă. Beneficiile economice sunt, de fapt, primele urmări așteptate de emigrant și de familia lui. Valuta trimisă în țară influențează consumul și creșterea economică. Investițiile realizate din aceste surse creează noi locuri de muncă în țara de origine, anumite sectoare economice (transport, turism, construcții, comunicații), fiind primele care câștigă de pe urma migrației. Nu sunt de neglijat nici avantajele culturale: informațiile, fie și sumare, despre țara în care muncește, capacitatea de a comunica într-o limbă străină, schimbarea mentalității, sunt câștiguri pentru orice emigrant. Pentru țara de destinație, beneficiile migrației constau în atragerea populației tinere, deja educate și calificate, care, în general, prestează activități evitate de autohtoni, din cauza condițiilor grele de muncă și a gradului de pericolozitate.

Dezavantajele nu lipsesc și se reflectă, în primul rând, în costurile psihologice, despărțirea de familie și de mediul cultural. Există riscul răcirii relațiilor familiale, crește vârsta la care se întemeiază noi familii, iar natalitatea scade deoarece, apariția copiilor nu mai este o prioritate pentru emigranți.

Migrația generează dificultăți prin condițiile grele de muncă și, în anumite situații, ostilitatea produsă de atitudini rasiste, face ca integrarea imigrantului în societatea de destinație să se realizeze mai greu.

3. Dinamica și structura emigrației, după 1989

Numărul total al emigranților pe parcursul celor 15 ani se ridică la 1101 persoane, din care 737 erau plecate din țară în perioada realizării studiului.

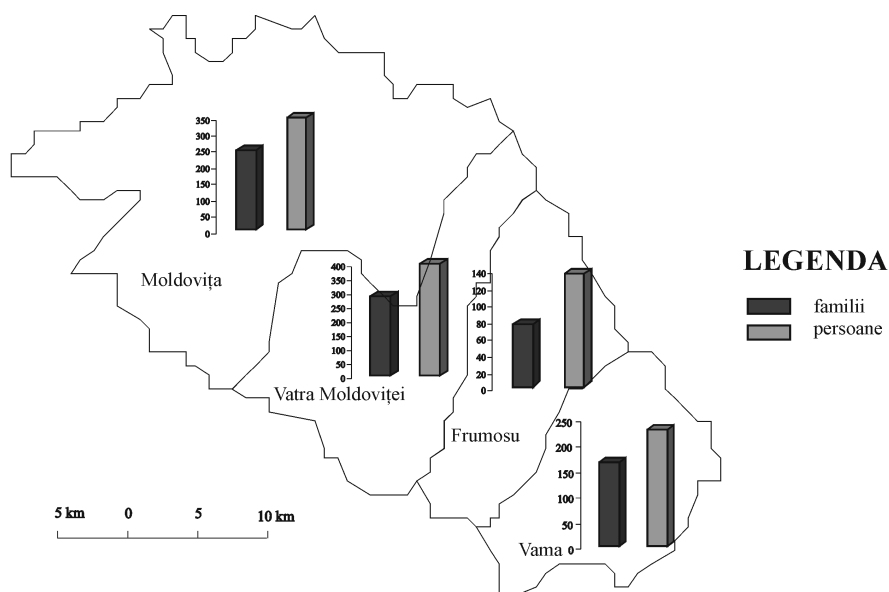

Fig. 1 Numărul de emigranți raportat la familiile din care au emigrat în perioada 1990-2004

Analiza figurii 1 reliefează faptul că numărul de persoane care au emigrat, cel puțin o dată după 1989, este mai mare comparativ cu numărul de familii, ceea ce denotă faptul că experiența migratorie și reușita unui emigrant „pionier” au antrenat și alte persoane din familie în această deplasare.

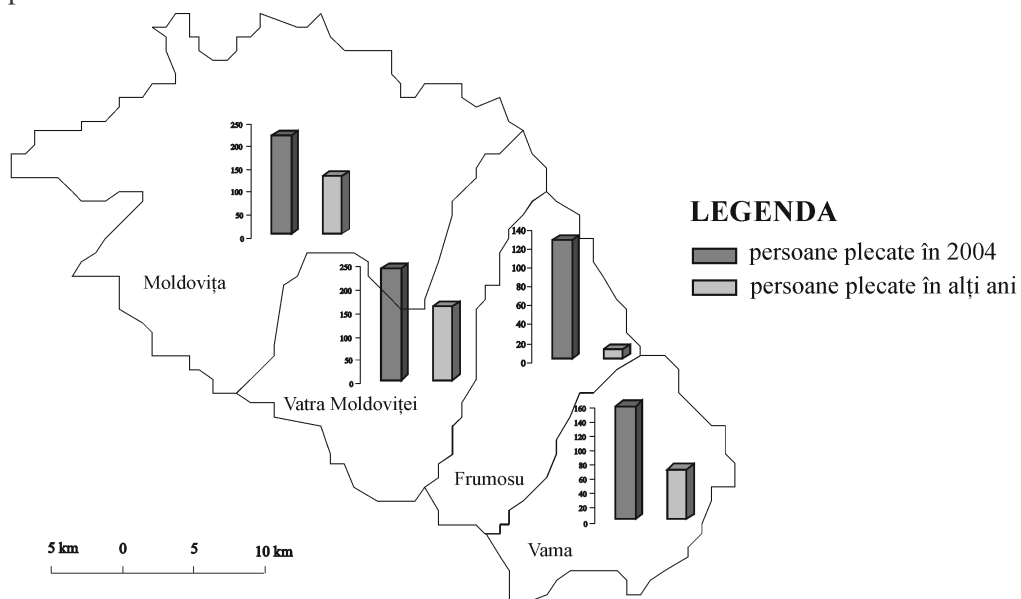

Fig. 2 Numărul de emigranți (1990-2004)

Eliminarea obligativității vizelor pentru spațiul Schengen, după 2002, explică amploarea pe care a luat-o acest fenomen al diasporei românești. Experiența migratorie vine să

confirme acest aspect. Astfel, din totalul emigranților, 88,3 % (972) se aflau la prima experiență migratorie, 9,7 % la a doua, pentru ca la a treia și a patra experiență migratorie, ponderea să scadă la doar 2,0 %. Acest aspect explică și numărul mare de emigranți plecați, în anul 2004², comparativ cu cei care au emigrat după 1989, dar, în momentul realizării recensământului se aflau în țară. (Fig. 2)

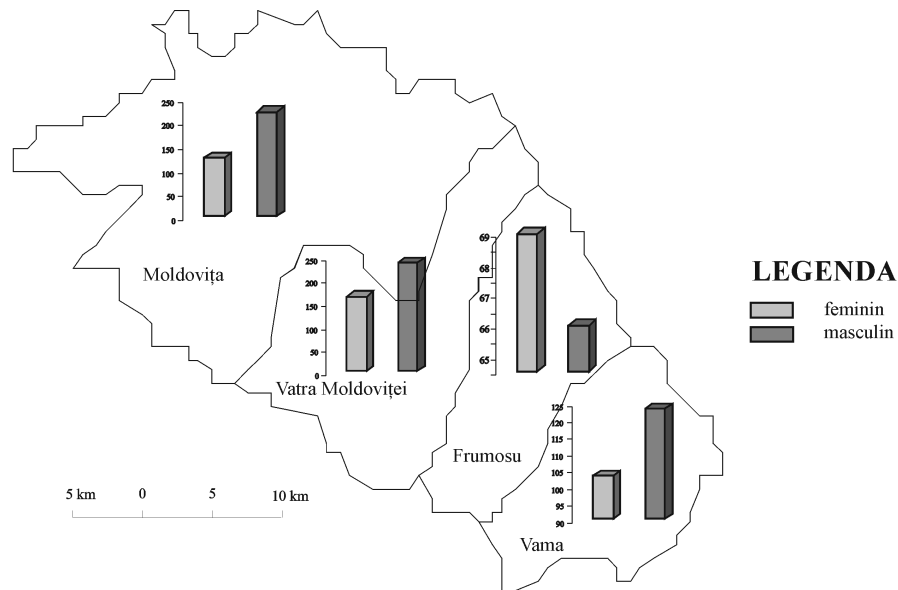

Fig. 3 Structura emigranților pe sexe

În privința structurii pe sexe a emigranților (Fig. 3) se constată o participare mai intensă a bărbaților la actul migratoriu, datorită faptului că rolul femeii a fost limitat, de multe ori la creșterea și îngrijirea copiilor și bunul mers al gospodăriei, deși valul emancipării populației nu întârzie să-și pună amprenta și asupra acestor comunități rurale.

Deoarece obținerea datelor referitoare la emigrație s-a făcut indirect, de la persoane care cunoșteau foarte bine comunitatea (preoți, cadre didactice, funcționari ai primăriei etc.), dat fiind volumul mare de informații solicitate, ca și evitarea obținerii unor informații eronate, am considerat că împărțirea emigranților în două grupe de vârstă, respectiv 18-25 și 25-60 de ani este destul de sugestivă. Este de la sine înțeles că participarea la migrația temporară pentru muncă a tinerilor sub 18 ani și a persoanelor cu vârste peste 60 ani este extrem de redusă, fapt pentru care am eliminat din cercetare aceste grupe de vârstă.

O participare însemnată este asigurată de persoanele cu vârste cuprinse între 25 și 60 de ani, care reprezintă 74,2 % din total (Fig. 4) persoane aflate la vârsta deplinei maturități și cu o capacitate maximă de mobilizare pentru muncă. Proporția tinerilor este destul de importantă, dacă ne gândim că, tinerii, în general, sunt cuprinși în diferite forme de școlarizare. Prin urmare, participare mai importantă au tinerii care nu urmează nici o formă postliceală de învățământ și unii studenți care emigrează sezonier, în special în agricultură.

Pe comune, ponderea cea mai mare a tinerilor în totalul emigranților s-a înregistrat în comuna Frumosu (37,7 %), urmată de Moldovița și Vama (33,2 % și respectiv 22,1 %). În condițiile în care ocuparea unui loc de muncă, după terminarea studiilor, este puțin probabilă, salarizarea nesatisfăcătoare a tinerilor contribuie la scăderea motivației pentru studiu și calificare, deoarece posibilitățile de realizare materială sunt minime.

² ancheta s-a realizat în lunile august-septembrie 2004

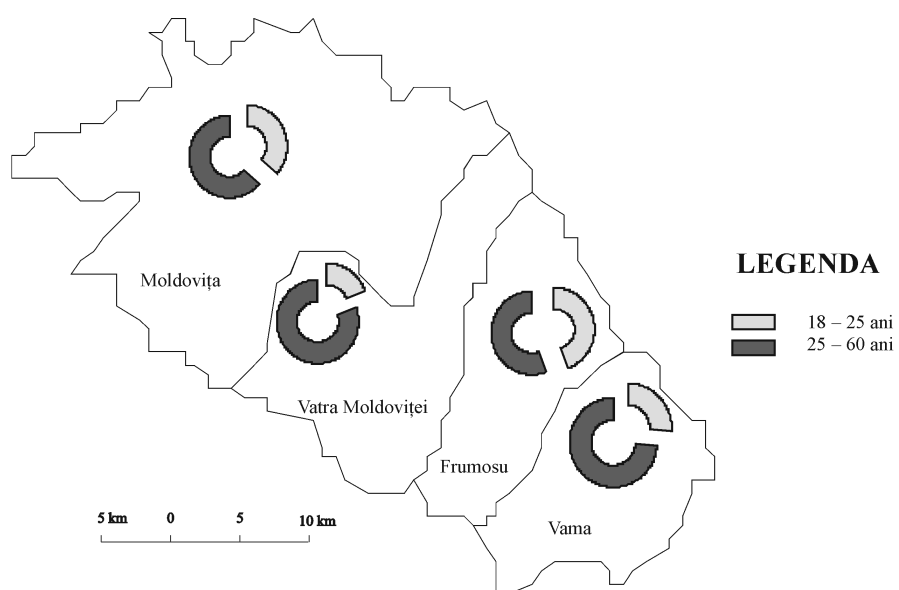

Fig. 4 Structura emigranților pe vârste

Din punct de vedere confesional, majoritari sunt ortodocșii, cu peste 90 %, deoarece și comunitățile respective sunt relativ omogene din punct de vedere confesional, în sensul predominării populației ortodoxe. Urmează neoprotestanții, cu 5,8 %, cu o pondere mai mare în comuna Moldovița, cu 10,8 % și Vama cu 6,2 %. Deși minoritari, din punct de vedere confesional, neoprotestanții se caracterizează printr-o mare propensiune către migrație, caracteristică semnalată, de altfel, de numeroși cercetători ai migrației (Sandu, D.,2003).

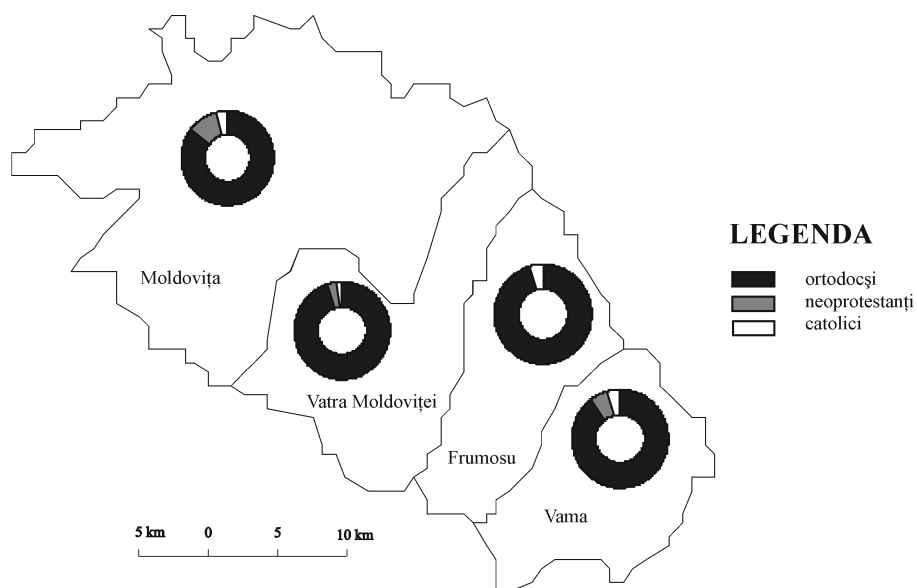

Fig. 5 Structura emigranților pe confesiuni

Structura pe țări de emigrare relevă faptul că, destinațiile favorite sunt reprezentate de țările membre U.E. Cel mai consistent flux migratoriu se dirijează spre Italia, care totalizează 37,4 % din volumul emigranților. Cererea de forță de muncă din agricultură, dar și din activitățile de menaj și îngrijire a bătrânilor, turism, solicită, în special, forță de muncă feminină. Consider că, o mare importanță are ușurința comunicării într-o limbă romanică, ca și limba română, apoi spiritul latin, deschis, permisiv, atât de apropiat de cel al românilor, contribuie la o adaptare mai ușoară a emigranților, costurile psihologice determinate de ruperea de mediul cultural, de familie, fiind astfel mai reduse. Urmează Germania cu o pondere mai redusă (11,4 %), din cauză că emigrarea în această țară este mai dificilă. Mediatizarea negativă, barierele legislative și lingvistice, dificultățile de adaptare într-o societate recunoscută prin rigurozitate sunt doar câteva dintre motivele care justifică numărul mai redus de emigranți

Depărtarea culturală și lingvistică mai mare și dificultatea obținerii unui contract de muncă, face ca Israelul să contribuie cu doar 8,4 % la fluxul migratoriu, situându-se, totuși, pe locul trei în preferințele emigranților din această regiune. Aceeași pondere revine Spaniei, urmată de Grecia și Portugalia, cu 7,7 și 5,1 %. Scăderea fluxului de emigranți din ultimele două țări fiind justificată de retribuiția mai redusă, comparativ cu celelalte destinații.

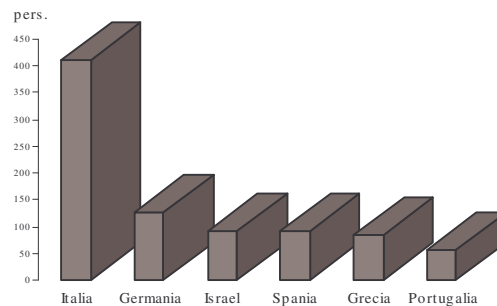

Fig. 6 Structura emigranților pe țări de destinație

4. Perspectivele migrației internaționale

Lipsa de perspectivă în România, corupția, dificultatea obținerii unui loc de muncă bine remunerat, care să asigure un trai decent, slaba implicare a statului în rezolvarea problemelor cu care se confruntă tinerii și cea mai mare parte a populației adulte sunt câteva argumente care justifică numărul mare de emigranți și, probabil, creșterea acestuia în viitor.

Având în vedere consecințele negative ale migrației internaționale, în special în plan demografic, considerăm că, este necesară o mai bună implicare a statului în gestionarea acestui fenomen, nu prin măsuri restrictive, care să știrbească unul dintre drepturile fundamentale ale indivizilor – libera circulație, ci prin creșterea nivelului de trai și crearea de oportunități în propria țară, măsuri care vor diminua, cu siguranță, numărul celor care intenționează să emigreze.

BIBLIOGRAFIE

- Frémont, A., et col.**, (1984), *Géographie sociale*, Edit. Masson, Paris.
- Pasti, V. și col.**, (1997), *România. Starea de fapt*, Edit. Nemira, București.
- Sandu, D.**, (2003), *Sociabilitatea în spațiul dezvoltării*, Edit. Polirom, Iași.
- Stalker, P.**, (1999), *Workers Without Frontiers: The Impact of Globalization on International Migration*, Paperback, Lynne Rienner Publishers

Universitatea „Ștefan cel Mare”
des_pina2004@yahoo.com